

ЦРНОГОРСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЈЕТНОСТИ
ГЛАСНИК ОДЈЕЉЕЊА УМЈЕТНОСТИ, 27, 2009.

ЧЕРНОГОРСКАЈА АКАДЕМИЈА НАУК И ИСКУССВ
ГЛАСНИК ОДДЕЛЕНИЯ ИСКУССТВ, 27, 2009.

THE MONTENEGRIN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS
GLASNIK OF THE DEPARTMENT OF ARTS, 27, 2009.

UDK 821.163.41.09-311.9-93

Будимир АЛЕКСИЋ*

ЕЛЕМЕНТИ НАУЧНЕ ФАНТАСТИКЕ У РОМАНИМА ЗА ДЈЕЦУ ЧЕДА ВУКОВИЋА

Апстракт: У раду се аналитички приказују елементи научне фантастике у романима за дјецу Чедо Вуковића: *Летилица професора Бистроума*, *Хало небо* и *Свемоћно око*. На тај начин се дефинише улога елемената научне фантастике на укупну естетску природу анализираних романа.

Кључне ријечи: роман за дјецу, народна машта, научна фантастика, тајанствене појаве, верновска концепција, фантастичност, антрополошки вид фантастике, фабуларни ток

I

Чедо Вуковић фантастику представља с три романа: „Свемоћно око” (1953), „Летилица професора Бистроума” (1961) и „Хало небо” (1963). Посриједи је, заправо, романескна трилогија јер се у сва три дјела појављује исти лик – дјечак Жељко. Романом „Свемоћно око”, чије су вриједности вишеструке, Вуковић је започео своју (научно) фантастичну фазу, издвојивши се од многих писаца своје генерације. Изузетност појаве овог романа је, свакако, због ауторове нове тематске преокупације, а прије свега зато што је то први (научно) фантастични роман у дјечјој књижевности на српском језику. На њега се настављају и на њему граде своју поетику многи каснији писци научнофантастичних романа.

Да погледамо најприје како је аутор формулисао и обликовао тему. У центру радње романа је прича о дјечаку Жељку који је изненада дошао у посјед чудновате справе – свемоћног ока, изума једног

* Професор књижевности

научника, која има разноврсне моћи, засноване на оптичким ефектима; она може да сваки предмет увелича или смањи, учини невидљивим, па опет видљивим, и тако наизмјенично. Помоћу те справе, која губи једну по једну од својих моћи чим је њен власник употреби само у своју корист, дјечак извршава серију подвига.

Главна идејна порука овог дјела је да не побјеђује техничка супериорност него етичке и моралне вриједности. Ову чињеницу констатује и др Зорица Турјачанин: „У роману је нарочито наглашена етичка димензија. Око губи својства ако се употреби себично. Чуда која је оно починило су незнатна у односу на чудо моралног препорођаја главног јунака који од себичног индивидуалисте постаје личност испуњена племенитим прегалаштвом и човјекољубљем”¹. Вуковић не оптерећује свој дискурс научношћу. У првом плану је управо идејни слој дјела, остварен језиком фантастике.

Сви осврти, одмах након што је роман објављен, пуни су похвала због актуелне тематике и њене занимљиве обраде. Сажео их је најјезгровитије Ризо Рамић у „Стварању”: „Свемоћно око, одужа прича или мали роман ако хоћете, беспријекорно је сачињена пустоловина. Дјечак Жељко је, у неку руку, савремени Аладин или сродник јунака Жил Верна. Његове фантастичне, крајње узбудљиве авантуре, мада су плод чисте уобразиље доживљавамо и ми са младим читаоцима интензивно као пуну стварност... Вуковић је стопио фантастично са реалним. Живо су дати, са нужним реалистичним детаљима, лик дјечака Жељка, споредних актера пустоловине, чињенице које се додирују у овом необичном збивању”².

Аутору се заиста не може порећи надареност у грађењу приче. Она тече динамично, сваки је сегмент издвојен у посебне одјелке; затим, аутор претаче у књижевни језик неке елементе из свијета филма (бјекство пред вучјацима из Југовићевог дворишта са драгоцјеним плијеном). Зато је и разумљив низ пригодних похвала након објављивања романа.

Већ у овом роману, Вуковић се исказао оним што ће потврдити у друга два романа („Летелица професора Бистроума” и „Хало небо”): оригиналним, маштовитим замислима, намијењеним дјечи,

¹ Зорица Турјачанин, „Пред феноменом НФ романа за дјецу”, у књизи: „Свежањ нових кључева – студије и есеји из књижевности за дјецу”, Задужбина Петар Кочић, Бања Лука – Београд, Школска књига, Нови Сад 1999.

² Ризо Рамић, „Двије књиге прозе за дјецу”, *Стварање*, 11-12, Подгорица 1954, стр. 745.

једноставном и занимљивом фабулом и изразом лишеним било каквог експеримента.

Људској природи је својствено да сазнаје, открива, тумачи и покуша да одговори на једно од темељних питања човјечанства: шта је изван Земље, у бескрају, је ли тамо похрањена наша прошлост? Зато је и објашњив настанак многих књижевних дјела из области научне фантастике, од Верна до Орвела, као и филмова и ТВ серија. Свакако, таква дјела ће посебно захвалне читаоце наћи у дједи, управо због њихове пребогате маште и њихове тежње за сазнавањем свијета у који улазе. Тако ће у књижевности на српском језику настати научнофантастични романи, попут Вуковићеве „Летилице професора Бистроума”.

Насловна синтагма сугерише тематски и стилски слој дјела. Књига нас одмах уводи у живот главног јунака почињући његовим именом: Жељко. Он више воли игру него књигу и учење, али се удружује са научником, професором Бистроумом, који је пронашао чудну летилицу изузетних техничких карактеристика. Помоћу те летилице они побеђују господара злих робота који хоће да људе претвори у своје робове и да живи од туђег рада.

Неким елементима овај роман подсјећа на дјечји кримић. Научнофантастични романи, уосталом, и посуђују нека обиљежја детективског дјечјег романа: у првом реду напетост, затим тајанственост, буђење знатижеље, неизвјесност. „Летилица професора Бистроума” ипак није дјечји кримић, али ни стандардно научнофантастично штиво, иако садржи мноштво елемената и мотива научне фантастике. Наиме, загонетна отмица, чудесна летилица, работи који мисле – све су то већ познати реквизити научнофантастичног штива.

Вуковић је овим романом, заправо, дјечјем читалачком искуству понудио спој не науке и фантастике, него – научне фантастике и поуке. Напетом, занимљивом фабулом писац посредно приказује огромне могућности науке и технике, као и неопходност учења. Стари професор, симбол науке, ослободио је свијет грубости, тако да умјесто владавине бодљи, канци и чељусти долази доба науке и знања.

Одводећи читаоце у свијет маште, „Летилица професора Бистроума” на алегоричан начин говори о борби између добра и зла у савременом свијету, о жртвовању и пријатељству као битним предусловима живота и успјеха. Борба против зла је једна од најважнијих идеја дјела. Занимљива је и изузетно актуелна идеја која је у основи овог романа – да се људски проналазак може окренути против чо-

вјечанства и постати зла сила изван човјекове контроле. Та порука је обликована са слухом за психолошка нијансирања, динамичним дијалогом и вјешто сплетеном причом.

Вуковић је и у овој књизи испољио вјештину у композицији приче која је њему својствена и у литератури за одрасле. Добро организована композиција чини радњу напетом, динамичном и занимљивом. Прича се, наиме, дешава на земљи, у научној лабораторији, у ваздуху и под морем, што цијелом роману даје велике и широке распоне радње.

II

Године 1961, 12. априла, Јуриј Гагарин је облетио земљу свемирским бродом. Двије године касније, Чедо Вуковић шаље у ракети дјечака Жељка, јунака свог романа „Хало небо”, да плови свемиром. Тим дјелом Вуковић је потврдио своју склоност научној фантастици, испољену у два претходна романа за дјецу – „Свемоћно око” (1953) и „Летилица професора Бистроума” (1956).

Да ли је заправо Гагаринов историјски лет изван Земљиног круга инспирисао Вуковића за његову причу – тешко је поуздано утврдити, али је чињеница да се у то вријеме свијет снажно занимао за човјеков продор у свемир, за његово спуштање на Мјесец; уопште, човјечанство је жељело бар дио одговора на прапитање – шта је изван Земљиног система, има ли других свјетова и цивилизација? Дакле, претпоставка у животној стварности је створена; посебно у окриљу дјечје маште, и Вуковић је свакако осјетио ову никад задовољену дјечју „глад” за таквим књижевно обликованим темама.

Јунак романа, дјечак Жељко, успио је да се једне ноћи неопажено увуче у ракету професора Бистроума и да полети са узлетишта у Машинграду. Не одговарајући на позиве да се врати, он наставља да лети све док непозната сила не привуче летилицу према необичној планети крушкастог облика, на којој живе чудна бића са крушкастом главом. Западајући у погибелне опасности, Жељко се под драматичним околностима спасава са ове планете и буди се, чиме се прекида његова „свемирска авантура”.

Иако га можемо сврстати међу дјечје научнофантастичне романе (јер проблематизује омиљену тему научне фантастике – космичке цивилизације и бића са других планета и из других звјезданих си-

стема), Вуковићев роман „Хало небо” готово једнако тако може бити и дјечји пустоловни роман. Заправо, крећући се према научно-фантастичном, Вуковић ствара своју посебну верзију комбинације приче, дјечјих авантура³ и научне фантастике.

И ова Вуковићева књига је вјешто компонована, узбудљива и занимљива. Она је претекла своје вријеме и маштом попунила празнине тадашње науке. С темпераментом и жаром говори о стремљењима времена и о великој људској жељи за освајањем пространства.

Укупно гледајући, „Хало небо” је роман са мноштвом научно-фантастичних мотива, по мјери читалаца којима је намијењен. Занимљивом а сразмјерно једноставном фабулом, хронолошки организованом структуром, комуникативном реченицом, примјереном дјетету, нарочито пак идејним обиљежјима, утканим у динамично организовано штиво, Вуковић је створио и поучно и рекреативно дјело, које управо због тог срећног споја има многобројне младе читаоце.

Овдје ваља указати на чињеницу да су свако књижевно дјело, а тиме и његова рецепција, дјеца свога времена. Наиме, након што је објављен Вуковићев роман за дјецу – „Свемоћно око” (1953), лансирани су изван Земљиног круга тек први сателити: године 1957, то су Спутник I и Спутник II, почетком 1958. лансиран је први амерички сателит Експлорер I, а тек 1961. остварен је први човјеков лет у свемир. Вуковићево дјело је у том контексту заиста футуристичко, а он је био млади југословенски Жил Верн. Стога је потпуно разумљиво што су у то вријеме овакве књиге разбуктавале машту и изазивале занимање младих читалаца.

Бирајући теме које ће несвакодневношћу и необичношћу привући младог читаоца, Вуковић не експериментише структуром, већ се држи провјерених схема класично компонованих романа.

III

Основна дилема која се намеће при анализи Вуковићевих романа за дјецу и омладину јесте у томе како ћемо схватити природу

³ „Свако његово дело, по правилу, прати изразита акционо-авантуристичка тоналност”, истиче Тихомир Петровић анализирајући дјечје стваралаштво Чеда Вуковића у својој „Историји српске књижевности за децу” (Тихомир Петровић, „Историја српске књижевности за децу”, Учитељски факултет Врање, Врање 2001, стр. 308).

фантастике у тим дјелима. Дакле, прије свега се можемо двоумити око тога да ли је то научна фантастика или није. Ново Вуковић је на ово питање дао одречан одговор. Он је, наиме, добро уочио да његови романи „Свемоћно око”, „Летилица професора Бистроума” и „Хало небо”, иако апсорбују „читав низ елемената и мотива аутентичне научне фантастике”⁴, ипак „не припадају научној фантастици, бар не њеном стандарду”⁵. И Сима Цуцић је још 1954. године, одмах након појаве Вуковићевог првог романа за дјецу „Свемоћно око”, приказујући ово дјело, истакао да Вуковића интересују тајанствене, чудне и фантастичне појаве и доживљаји, али да се његова фантастика разликује од верновске концепције: „На први поглед изгледа да је сличан Жил Верну. Али, док је Верн конструисао научнофантастичне приповетке на савременим научним тековинама и на научним достигнућима, која су остварена и која ће се остваривати у ближој и даљој будућности, Вуковић избегава тај терен. Он радије користи друге изворе: разна чуда, која се граниче с илузионизмом и мађионичарством. Таква је и главна прича ове књиге, која носи карактеристичан наслов: *Свемоћно око*”⁶.

И Драгољуб Јекнић је експлицитан: „Фантастика којом се Вуковић служи не спада у науку, јер се не заснива на одређеним принципима фантастичности тога типа. Вуковић се не ослања на научна достигнућа и машта му не иде, дакле, за тим да формира нешто посебно што би евентуално могло постати ослоном научних трагања”⁷.

Портретишући Чеда Вуковића као дјечјег писца, Воја Марјановић каже да је он један од ријетких стваралаца за дјецу и омладину који утиру пут научној фантастици, али да ипак његови романи „Свемоћно око”, „Летилица професора Бистроума” и „Хало небо” не припадају потпуно овом књижевнонаучном жанру: „За њих се тачније може рећи да заговарају антрополошки вид фантастике”⁸, те

⁴ Ново Вуковић, „Дјечји романи Чеда Вуковића и научна фантастика”, *Књижевност и језик*, 4, Београд 1974, стр. 37.

⁵ Ново Вуковић, „Чедо Вуковић као писац за дјецу и омладину”, у: „Књижевно дјело Чеда Вуковића”, Зборник радова ЦАНУ, књига 5, Подгорица 1992, стр. 178.

⁶ Сима Цуцић, „Лик једног младог дечјег писца”, *Летопис Матице српске*, јул-август, Нови Сад 1954, стр. 110.

⁷ Драгољуб Јекнић, „Фантастика – простор стварности. Стваралаштво за дјецу Чеда Вуковића”, *Стварање*, 12, Подгорица 1975, стр. 1720.

⁸ Воја Марјановић, „Портрети српских писаца за децу”, *Дечје новине*, Горњи Милановац 1998, стр. 194.

да „дотичу сфере народне фантастике и мешају се са тежњом да се она утка у савремено време и научна открића”⁹.

Насупрот њима, мр Јован Љуштановић тврди: „Три од четири Вуковићева романа могу се сматрати научнофантастичним: *Свемоћно око* (1953), *Летилица професора Бистроума* (1961) и *Хало небо* (1963), а и четврти роман *Тим лавље срце* (1956), иако није научнофантастични у класичном смислу, по својим фантастичним елементима дубоко је сродан с осталим Вуковићевим романима”¹⁰.

И наш истакнути дјечји пјесник Драган Лукић у Поговору романа „Летилица професора Бистроума” истиче да се у њему често мијешају народна машта, наука и фантастика: „Овај научнофантастични роман представља пионирски подухват стварања ове врсте књижевности за децу код нас”¹¹.

Милан Црнковић у својој „Дјечјој књижевности” тврди да три поменута Вуковићева романа представљају „чудну комбинацију приче, чак бајке и научне фантастике”¹².

Зорица Турјачанин у овим романима види спрегу „традиционално-бајковитог и научнофантастичног” и истиче да је Вуковић „без ослонаца на традицију, у простору лишеном стваралачких, а поготово теоријских путоказа ... морао не само да устројава непостојећу поетику него и да ствара козмогонију у чију ће архитектонику унијети тек нешто измијењен, али облички и функционално препознатљив ‘модус’ бајковито усмјереног народног приповиједања”¹³. По њеном мишљењу, „хетерогеност литерарних честица из којих је Вуковић изградио своју НФ трилогију... и, с тим у вези, извјесна разједињеност елемената структуре”¹⁴, онемогућавају прецизније теоријско одређење ових дјела.

А према ријечима историчара српске дјечје књижевности Тихомира Петровића, Вуковићева фантастика „захвата шири имагинативни простор, истину и сновидноост – испуњена је имагинацијом и

⁹ Исто, стр. 194.

¹⁰ Мр Јован Љуштановић, „Романи за децу Чеда Вуковића”, *Мостови*, 153-154-155, Пљевља 1998, стр. 42.

¹¹ Драган Лукић, Поговор за роман „Летилица професора Бистроума”, Нолит, Просвета, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд 1983, стр. 129.

¹² Милан Црнковић, „Дјечја књижевност”, Школска књига, Загреб 1973, стр. 79.

¹³ Зорица Турјачанин, *н. д.*, стр. 189.

¹⁴ Исто.

бајковитошћу, какву су неговали Ж. Верн, Џ. Хенерт, Х. Џ. Велс, А. Р. Бељајев и други”¹⁵.

Ово Петровићево мишљење дијели и Слободан Ж. Марковић, који полази од става да Чедо Вуковић у својој прози „преплиће анегдоту и фантастику”¹⁶. Марковић сматра да се Вуковић у „моделу 'техничке' научне фантастике”¹⁷ ослањао на жилверновски и колодијевски тип научне фантастике, као и на космонаутску фантастику А. Р. Бељајева, али и на „ону фантастику у нашем народном стваралаштву у којој делују змајеви, духови, чаробњаци и други и чине од могућег немогуће и немогућег могуће, чиме је пренебрегао научну фантастику”¹⁸. Закључујући своју интерпретацију типа и карактера Вуковићеве фантастике, Марковић истиче да је Чедо Вуковић ипак „претежније наставио бељајевску традицију”¹⁹.

И сам Чедо Вуковић је, у разговору са Миленком Ратковићем, покушао да одреди тип фантастике у својим дјечјим романима: „Измаштани свијет измиче стварним људским корацима. Тај свијет обликује се понајвише у дјечјој литератури, заправо у њеном огранку који залази у област фантастике. На основу онога што сам могао сазнати, мислим да се та врста литературе за дјецу разгранаву у два смјера: у такозвану научну фантастику и фантастику која на извјестан начин наставља традицију старе бајке, доносећи нову садржину и у новом руху, наравно. У чему видим разлику? Такозвана научна фантастика, рецимо, жилверновског типа, ослања се на извјесне претпоставке о којима се машта, али које изгледају само привремено неоствариве (данас – машта, сјутра – стварност); она се, такође, ослања на извјесна научна остварења која су довела човјека до тешко премостиве границе, ту је наука стала, а литература наставља корак-два даље. На терену оне друге врсте фантастике, аутори се понашају знатно слободније, не обавезују се превише научним остварењима нити претпоставкама. Међутим, ту се не ради само о слободнијем понашању аутора, већ и о смислу и природи њего-

¹⁵ Тихомир Петровић, „Утицај европске књижевности на српску дечју књижевност”, у: *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 30/2, Београд 2002, стр. 586.

¹⁶ Слободан Ж. Марковић, „Записи о књижевности за децу III”, Београдска књига, Београд 2003, стр. 54.

¹⁷ *Исто*, стр. 94.

¹⁸ *Исто*.

¹⁹ *Исто*.

ва дјела. Ради се о настављању једне прастаре традиције маштања и приповиједања... Молимо да ми се опрости што себи дајем то право, али – своје романе сврстао бих у ту грану фантастике”²⁰. Дајући потом, у најсажетијем облику, основне линије фабуле у својим романима „Свемоћно око”, „Летилица професора Бистроума” и „Хало небо”, Вуковић закључује: „Као што се види, ради се о фантастици која не спада у ‘научну’, већ је ближа настављању прастаре бајке, уз нове, претежно алегоричке симболе”²¹.

Вуковићев тип фантастике могли бисмо најједноставније објаснити формулом: *необично као обично* или *нереално као реално*. Наиме, догађаји и појаве који „искачу” из оквира и законитости стварног и могућег свијета описују се традиционалним реалистичким приповједачким поступцима и методама. Његови романи „Свемоћно око”, „Летилица професора Бистроума” и „Хало небо” почињу у готово конвенционалном маниру неких реалистичких омладинских романа. Рецимо, почетак романа „Летилица професора Бистроума” гласи:

„Жељко није баш много волио да учи. Није тешко погодити зашто: више га је привлачила игра. Али, како је био бистар и добра памћења, било му је довољно да помало насамо шапуће са књигом, као да се о нечему тајном с њом договара, па да ипак ређа четворке и петице”²².

Али у тек успостављени „природни” поредак, тј. поредак искуствено дохватљивога свијета, одмах се уносе елементи ирационалног, мистериозног, чудесног и фантастичног. Догађаји затим ескалирају у том смјеру до те мјере да се закони практичног ума и рационалног поретка почињу укидати. Простори реалности одмах почињу да се шире и ми улазимо у значењско поље фантастике. Главни јунак романа – дјечак Жељко, и његови другови Гордан и Петар Бржиновјетар, приликом посјете професору Бистроуму, суочавају се са његовим способностима које надмашују границе природног:

„Пошто ми први пут долазите у кућу, желим да вас почастим. Реците шта је коме по вољи. Ти ћеш, Жељко, свакако малину и сладолед? Овај други дјечак – такође. Ти, младићу?... Лимунаду. И ја ћу исто.

²⁰ Миленко Ратковић, „Разговор са Чедом Вуковићем”, *Детињство*, 3-4, Нови Сад 1976, стр. 92.

²¹ *Исто*, стр. 93.

²² Чедо Вуковић, „Летилица професора Бистроума”, Пето издање, Београд 1983, стр. 5.

Професор неопажено притисну ногом једно дугме на поду. Сточић испред њих поче да тоне, а професор рече:

Двије лимунаде, двије малине и два сладоледа!

Сточић ишчезе, а између фотеља указа се под, прекривен зеленим линолеумом²³.

И док је Жељко професору представљао своје другове, „под се опет размаче и онај исти сточић се појави са лимунадом и сладоледом²⁴”.

На тај начин се постепено нарушава успостављена илузија реалности и раскида с поретком искуствене стварности, а читалац бива суочен с необјашњивим, тајанстваним, неприродним. Овај Вуковићев роман развија управо онакву стратегију приповиједања коју Цветан Тодоров сматра конститутивном за одређење фантастичне литературе: у свијету који је заиста наш, у свијету који познајемо, догађа се нешто што се законима тога истог, нама блиског свијета, не може објаснити. У читаочев видокруг укључује се „двосмисленост виђења”, тј. недоумица, несигурност, сумња. Он мора да се одлучи да ли је у питању заблуда чула, обичан трик, производ маште, визуелни ефекат, експеримент или чудо. У конкретном случају читалац мора да бира између природних (здраворазумских) или натприродних објашњења професорових поступака.

Сва три ова Вуковићева романа нас уводе у свијет фантастике директно, наглим продором необичног и чудесног; искуствена граница се прелази скоковито. Ови романи заправо започињу *in medias res*: „Свемоћно око” дјечаковим изласком пред таблу, и одмах нас уводи у прву драматичну сцену – захваљујући чудесној справи главног јунака Жељка, дјечак је постао „мален као љешник, сакрио се иза креде и чека погодан тренутак да шмугне под најближу клупу²⁵”. Роман „Хало небо” почиње Жељковим буђењем из сна, након чега слиједи драматична сцена: главни јунак лети монопланом (малим апаратом који га преноси кроз ваздух) „изнад кровова и улица... према великом узлетишту, на којем су се одмарале летилице професора Бистроума²⁶”. У „Летилици професора Бистроума”, од-

²³ Исто, стр. 23.

²⁴ Исто.

²⁵ Чедо Вуковић, „Свемоћно око”, Веселин Маслеша, Сарајево 1989, стр. 11.

²⁶ Чедо Вуковић, „Хало небо”, Графички завод, Титоград 1963, стр. 6.

мах послје Жельковог разговора са родитељима о школи, „на видику су необични доживљаји”.²⁷

Фабуларни ток у овим романима организован је тако да у њима има неколико тачака обрта. Наиме, да би створио и потом стално одржавао напетост, Вуковић се служи композицијом у чијој је основи принцип градације: догађаји су све необичнији и невјероватнији, посљедице збивања све веће и радња готово хита свом разрешењу. Разумије се да је у таквој концепцији фабула прочишћена од свега што би могло да одврати пажњу читалаца од самог основног збивања.

Романи, дакле, почињу од искуственог и обичног, а затим се зацртано поље реалног и могућег постепено шири и напушта. Фантастика се у њима реализује увећавањем и демонстрирањем Желькових способности које већ на самом почетку романа прелазе границе искуства и расту до неслућених могућности. Композицијска линија само слиједи равномјеран ритам раста необичних својстава главног лика.

Будимир АЛЕКСИЧ

ЭЛЕМЕНТЫ НАУЧНОЙ ФАНТАСТИКИ В РОМАНАХ ДЛЯ ДЕТЕЙ ЧЕДО ВУКОВИЧА

Резюме

В настоящей работе на основе анализа показаны элементы научной фантастики в трех романах для детей Чедо Вуковича: *Летилица профессора Бистроума*, *Хало небо* и *Свемоћно око*. Автор, рассматривая имеющиеся на эту тему работы, обращает особое внимание на фабульный ход романа, акцентирует „ключевые моменты” в композиционном строе романа, и таким образом определяет роль элементов научной фантастики в эстетической функции романа в целом.

²⁷ Чедо Вуковић, „Летилица профессора Бистроума”, Пето издање, Београд 1983, стр. 8.

